

Engelli Bireylerin Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesindeki Yerel Basında Temsili

Aila ISMAIL¹

İbrahim COŞKUN²

¹Engelli Çalışmaları Doktora Öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Engelli Çalışmaları AD, xamoogelo@yahoo.gr, ORCID ID: 0000-0001-8037-515X

²Prof. Dr., Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi AD. zibrahimc@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6270-7613

Özet: Engelli bireylerin yerel basında temsili oldukça önemli bir konudur. Görsel ve yazılı medya vasıtası ile bir haberin topluma sunulma şekli göz önünde bulundurulduğunda temsiliyet ve haklar açısından tıpkı çocuklar, kadınlar, farklı cinsel ve kültürel kimlikler gibi engelli bireyler de mağdur konumunda bulunabilmektedir. Engellilik söz konusu olduğunda yerel basının habere ne şekilde ve ne zaman yer verdiği, konuyu halka nasıl aksettirdiği ve neden-sonuç ilişkisinin nasıl sağlandığı engelli bireylerin temsili açısından büyük önem arz etmektedir. Medyanın sunduğu temsiller sebebiyle, engelli bireylerle ilgili olarak toplumun algısı zaman zaman farkındalığı artıracak şekilde olumlu veya önyargıları pekiştirecek şekilde olumsuz yönde değişebilmektedir. Bu araştırmanın amacı, Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesindeki yerel basında engelli bireylerle ilgili yapılan haberleri incelemektir. Araştırma kapsamında, Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesinde haftalık olarak yayınlanan, farklı görüşleri temsil ettiği düşünülen ve yüksek tiraja sahip yerel gazetelerin 2014 yılından 2020 yılına kadar engelli bireylerle ilgili yaptıkları haberler taranmıştır. Engellilerle ilgili haberlerin hangi sıklıkla basında yer aldığı, haberlerde engellilerle ilgili ana konuların neler olduğu sorularına cevap aranmıştır. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda elde edilen veriler içerik analizi yapılarak elde edilecek ve ilgili alan yazını ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Engelli Bireyler, Yerel Basın, Yunanistan, Batı Trakya

Representation of Disabled Individuals in Local Ppess in the Western Thrace Region of Greece

Abstract: The way how disabled individuals are represented in the local press is an important issue. When the way the news is presented to the society through visual and written media is considered, disabled individuals can also be in the position of victims in terms of the representation and rights just like children, women, different sexual and cultural identities. When it comes to disability, how and when the local press covers the news, how it reflects the issue to the public, and how the cause-effect relationship is achieved are of great importance in terms of the representation of disabled individuals. Due to the representations provided by the media, the perception of the society regarding people with disabilities may change in a positive way to increase awareness or negative way to reinforce prejudices. The purpose of this study is to examine the news about disabled individuals in the local press in the Western Thrace region of Greece. Within the scope of the study, the news of local newspapers which are thought to represent different views and have a high circulation published weekly in the Western Thrace Region of Greece from 2014 to 2020 on disabled individuals were scanned. Answers were sought for the questions on how often the news about the disabled took place in the press and what main issues about the disabled are presented in the news. The data obtained in line with the general purpose of the study will be obtained through content analysis and the relevant field will be discussed in the light of the literature.

Keywords: Disabled Individual, Local Press, Greece, Western Thrace

1. GİRİŞ

Engellilik, bireyi günlük yaşamında birçok alanda kısıtlayan, sınırlandıran bir durumdur. Bireylerin doğuştan ya da doğum sonrasında meydana gelen çeşitli sebeplerle (fiziksel), zihinsel ve sosyal yeteneklerini farklı derecelerde kaybetmesi nedeniyle engelli olması, yaşamsal aktivitelerini kısmi veya tamamen engellemekte ve en önemlisi toplumsal yaşamlarını sürdürmelerini zorlaştırmaktadır (Beşer ve diğerleri, 2006).

Türk Dil Kurumu engeli bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mani, handicap olarak tanımlarken; engelliye ise "vücudunda eksik veya kusuru olan" şeklinde tanımlamaktadır. Engellilik kavramının

özünde toplumun diğer fertlerinin "farklı" olma durumu söz konusudur. Bireydeki yeti kaybı toplumsal yaşamdaki ihtiyaçlarını farklılaştırır. Engelli birey ihtiyaçlarını giderip, toplumla bütünleşemiyorsa bu sorun bireyin değil, toplumun sorunudur.

Mevzuattan Uygulamaya Engelli Hakları İzleme Raporu'na (2014) göre engelli bireylerin sorunlarını irdelediğimizde genel olarak erişilebilirlik, eğitim hayatı, çalışma hayatı ve sağlık alanlarında sorunlarının olduğu görülmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü aracılığıyla gerçekleştirilen Dünya Sağlık Araştırması verilerine göre, nüfusu 7 milyarı aşkın olan dünyada bir milyardan fazla kişi

hayatını bir engel türü ile devam ettirmektedir. Araştırmada, 15 yaş ve üzeri olan kişiler arasında engeli ile hayatını sürdürmek zorunda olan insan sayısının yüzde 15,6 olduğu belirtilmektedir (World Report on Disability, 2011). TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından 2002 yılında yapılan Türkiye Özürlüler Araştırması (2009) verilerine göre ise, 8,5 milyon engelli birey olduğu belirlenmiştir. Raporda özürlülük oranı yüzde 12,29 olduğu belirtilmektedir. 2010 yılında TÜİK tarafından yapılan Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması sonuçlarına göre, Ulusal Özürlüler Veri Tabanına kayıtlı özürlü bireylerin yüzde 41,4'ünü kadın, yüzde 58,6'sını erkekler oluşturmaktadır. Bu bireylerin yüzde 0,2'si dil ve konuşma, yüzde 3,9'u ruhsal ve duygusal, yüzde 5,9'u işitme, yüzde 8,4'ü görme, yüzde 8,8'i ortopedik, yüzde 18'i birden fazla engele, yüzde 25,6'sı süregen hastalığa ve yüzde 29,2'si zihinsel engele sahiptir (TÜİK, 2011). Engelli bireyler, dünya genelinde nüfusun önemli bir kısmını oluşturmalarına rağmen toplumsal aşama sırası içinde dezavantajlı grup pozisyonundadır. Engelliliğin genellikle toplum arasındaki kabul gören anlamı, normların dışında olmayı ifade etmektedir. Konu sosyal yönüyle incelendiğinde engellilik, tıbbi açıklamanın ötesinde toplum bilimsel bir vaziyettir ve bireyin biyolojik doğasıyla belirlenmekten daha çok yaşamını devam ettirdiği sosyal alan içinde anlam kazanmaktadır. Bu durumda engelli bireylerin, diğer bireyler tarafından bazı ayrımcı davranış ve tavırlara maruz kalan toplumsal bir grup olarak ifade edilmelerine sebep olmaktadır (Özgökçeler & Alper, 2010).

Tüm bu sorunlar birlikte düşünüldüğünde, engelli bireylerin toplumun diğer bireyleriyle "fiilen eşitlenmeme" sorununun hâlâ yaşamaya devam ettiği açık bir biçimde görülmektedir.

Kültürlerin ve toplumların, engelli bireylere tavrı mevzusunda temsillerin önemli bir rol oynadığı söylenebilmektedir. Temsiller, yalnızca ait oldukları topluma ve döneme şahitlik etmekle kalmamaktadır; gelenekler ve hatta önyargılar, cinsiyet rolleri, davranışlar ve tutum, toplumsal öğrenme kuramına göre bu yolla kazanılmaktadır (Zengin, 2014). Toplumsal olgular üzerine ortaklaşa temsil şemaları ortaya çıkmasına yol açarak, temsillerle ilgili stereotip oluşturulmakta ve şahsi tecrübeye dayanmayan, verili toplumsal yaşamın baskısına elverişli bahis mevzuu olmaktadır. Medya: düşünce, davranış oluşumunda ve değişiminde en kuvvetli etkenlerden biridir. Engelli bireylere yönelik önyargıların tutumların ve ayrımcı uygulamaların biçimlenmesinde medyanın tesiri büyüktür (Toplum Özürlülüğü Nasıl Anılıyor Araştırması, 2002).

Günlük hayatımızın önemli bir parçası olan medya, hem bilginin kitlelere yayılmasında hem de bir

endüstri olarak büyük bir öneme sahiptir. Engelli bireylerin sosyal yaşamın alanlarında karşı karşıya geldikleri zorluklardan dolayı toplumsal hayata dahil olmadıkları bilinmektedir. Bu dezavantajlı grup toplumun bireyleriyle arasındaki iletişim eksikliği, medyayı en önemli kaynak haline getirmekle kalmayıp, toplumun engellileri medyanın temsil ettiği şekliyle algılamasına sebep olmaktadır. Bu durumda, bu temsillere konu olanların özelliklerinden çok onları duyuran ve üretenlerin yargılarını ifade etmekte olduğu söylenebilmektedir. Engelli bireylerin temsili konusunda meydana çıkan kalıp yargılar, genel olarak iki gruba kategorize edilebilmektedir. Engelliler bir yandan süper kahramanlar olarak karşımıza çıkarken diğer yandan merhamet duyguları, acıma, engellilik deneyimi ile bağımlılığı, hastalığın ve yoksulluğun ilişkilendirildiği yetersizlikleriyle betimlenmektedirler. Bir olayda engelli birey, işlev bozukluklarına rağmen büyük başarılar elde eden sıra dışı kişi olarak; başka bir olayda ise istenmeyen, tolere edilmeyen bir yük, toplumsal katılım sağlamayan kişi olarak gösterilmektedir. Araştırmalar medyada temsillerin genellikle negatif kalıp yargılar üzerine kurulu olduğunu, engelli bireylerin yardıma güçsüz, muhtaç, bağımlı kişiler olarak tasvir edildiklerini göstermektedir. Bu bakış açısı engelli bireylerin medyada yalnızca negatif kalıp yargılarla değil; aynı anda geleneksel tıbbi yaklaşım modeline göre bireysel trajedinin aktörleri olarak tasvir edildiğini göstermektedir (Zengin, 2014; Stamou ve diğerleri, 2016). Engelliler için kullanılan bu stereotipler: acınası kişi ve özürlü, bir merak yâda şiddet nesnesi, kötü veya uğursuz, atmosfer, süper sakat, kendinin devasa düşmanı, gülünç, bir yük, günlük hayata katılamamak ve aseksüellik şeklinde belirlenmiştir. Bu kalıp yargılar özellikle reklamcılık basın ve televizyonda belirgindir (Barnes, 1991; Pirls & Popovska, 2013).

Görsel ve yazılı medya sosyal temsillerin ortaya çıktığı ve yayıldığı kaynaklardan biri olarak kabul görmektedir. Kişiler arası iletişim sırasında günlük dilde açığa çıkan önermeler, kavramlar ve pratikler sosyal temsiller olarak açıklanabilir (Moscovici, 1976; Moscovici, 1984). Sosyal temsiller yeni kişi, olay ile nesnelere tanınır hale getirerek onları toplumsallaştırır ve toplumsal grupların sosyal gerçekliği inşa etmesine yardımcı olurlar (Sayılan & Çevirgen, 2015). Medyada temsil de 'medyada ne betimlendiği: sorunlar ya da konuların halka nasıl aktarıldığı ve neden-sonuç ilişkisinin nasıl kurulduğuyula ilgili bir kavram olarak kabul görmektedir. Kurulan anlamlardan çekilen görüntülere, hatta renk seçimine kadar tümü temsil kavramıyla ilgilidir. Bir yazılı medya türü yelpazesi

içerisinde, medyanın neleri betimlediği; sorunları veya konuları nasıl, aktardığı/ anlattığı; gazetede kurulan söylemlerin işlevlerinin neler olduğu sorularının tümü medyanın temsiliyet yeteneğiyle alakalıdır (Gökalp ve diğerleri, 2010). Medyada temsil edilen kişi, kurulan temsiller, nesne veya kurumun toplumsal yaşamdaki yerini yansıtabildiği için önemlidir (Tanrıöver, 2007).

Engelli bireylerin basında yer alışı incelendiğinde karşımıza “hak haberciliği” kavramı çıkmaktadır. Hak haberciliği bağlamında toplumda dezavantajlı kesimler olarak yorumlanan gruplarla birlikte sentezinde daha çok yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Engellilerin de toplumda yer alan bir hayli kalabalık bir dezavantajlı grup olduğu varsayıldığında, engellilerin medyadaki temsilinin ne denli önemli olduğu sonucunu elde etmektedir. Bu konuda Yıldırım (2011) “Engellilere İlişkin Haberlerin Hak Haberciliği Bağlamında Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında engelli bireylere ilişkin haberlerin hak haberciliği bağlamında medyada nasıl sunulduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda engellilerin haberlerde yeterince temsil edilmediğini, haberlerde engellilerin “engelli”, “sakat”, “özürlü”, “bacağını kaybetmiş”, “tekerlekli sandalyeye mahkûm”, “kötürüm”, “kör” gibi isimlendirmelerle tanımlandığı ve haberlerin çoğunlukla hak haberciliği kapsamında sunulmadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Altuntaş & Altınova (2015) ise Türkiye’de ana akım yazılı basında risk altındaki çocuklarla ilgili haberlerin nasıl sunulduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışma kapsamında 1 Ocak-31 Aralık 2011 tarihleri arasında Cumhuriyet, Hürriyet, Radikal, Zaman gazetelerinde risk altında olduğu düşünülen çocuklarla ilgili yayınlanmış haberleri incelemiştir. Sonuç olarak ise yazılı medyada risk altında olan çocuklara yeterince yer verilmediği çocukların daha çok cinsel taciz, şiddet, sömürü mağduru olarak temsil edildiği bulgularına ulaşmıştır.

Sönmez, Karatekin, Meray’ın (2013) “Ulusal Televizyon Kanallarında Engelli Hakları” adlı araştırmalarında ulusal televizyon kanallarının engellilere yönelik bilgi, farkındalık, duyarlılık kazandırma ve kamuoyu oluşturma gücünü ne kadar yerine getirdiklerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma sonuçları incelendiğinde ulusal televizyon kanallarının yayın sayısı açısından engellilere yeterince destek olmadığı, yaptıkları yayınların sürelerinin kısa olduğu ve bu nedenle toplumu bilgilendirmede yetersiz kalabileceği, engellilerle ilgili yapılan haberlerin daha çok belli zamanlarda (Dünya Engelliler Günü, Dünya

Engelliler haftası) yoğunlaştığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Araştırma yerel yazılı medyada engelli bireylerin yer alma sıklığını, medyanın haberleri sunuş biçimlerini incelemelerde bulunduğu için önem taşımaktadır. Ayrıca yerel yazılı basın engelli bireylerle ilgili hangi durumları görünür kılmaya çalıştığına incelemeye çalışması açısından da önemlidir.

Araştırmanın temel amacı Yunanistan’ın Batı Trakya bölgesindeki yerel basında engelli bireylerle ilgili yapılan haberleri incelemektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Engelli bireyler haberlerde hangi sıklıkla yer almışlardır?
- 2- Engelli bireylerle ilgili yapılan haberlerde ana konular nelerdir?
- 3- Engelli bireylerle ilgili haberlerde kullanılan dil nasıldır?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma türlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmalar var olan durumun derinlemesine çalışılmasına olanak sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Genel tarama modeli çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan taramadır (Karasar, 2014). Patton’a (2002) göre belli bir alanda çalışırken amaca uygun olarak toplanan dokümanlar birer veri kaynağıdır (Akt. Bozkuş-Genç & Vuran, 2013). Araştırma kapsamında, haftalık olarak yayınlanan, yüksek satış rakamına sahip ve birbirinden farklı görüşleri temsil ettiğine inanılan 2 yerel gazete, uzman görüşü alınarak belirlenen ölçütlere göre doküman incelemesi yolu ile araştırılmıştır. Yıldırım & Şimşek (2011)’e göre, doküman analizi, araştırılacak durum ve olaylar hakkında bilgileri içeren yazılı gereçlerin çözümlenmesini içermektedir. Merriam (2013) ise genel olarak; formel kayıt niteliğindeki günlükleri, belgeleri ve otobiyografileri içerdiğinin altını çizmektedir. Bu gazeteler, Yunanistan’ın Batı Trakya Gündem Gazetesi ve Xronos Gazeteleridir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, basılı ya da görsel materyallerin sistematik bir şekilde taranarak belli kategoriler bakımından tematik olarak analiz edilmesidir. İçerik analiziyle elde edilen veriler, birbirleriyle belirli temalar arasında sınıflandırılmış, böylelikle veriler arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Analiz sonucunda elde edilen verilere ilişkin frekans ve yüzdeler, tablolaştırılarak verilmiştir.

2.1. Analiz Birimi

Araştırmada incelenen örneklem ise, haftalık basılı gazete formatında ve web sayfaları üzerinden yerel habercilik faaliyetleri sürdüren, Gündem Gazetesi (1996) ve Xronos Gazetesi'nin (1964) engelli bireylerle ilgili haberleridir.

Bu gazeteler nitel araştırmaların amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt (kriter) örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkân vermektedir (Erkuş, 2017). Ölçüt (kriter) örnekleme tekniği, araştırma öncesi araştırmacı tarafından belirlenen ölçütleri karşılayan katılımcılarla alt problem olarak belirlenen tüm durumların çalışılmasıdır (Baltacı, 2017). Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Birçok yerel gazetenin çıkarıldığı Batı Trakya'da bu gazetelerin seçilme sebebi ise yüksek satış rakamına sahip ve birbirinden farklı görüşleri temsil ettiğine inanılması, bunun yanı sıra hem basılı hem de internet haberciliğini bir arada sunmaları, internetteki okuyucu kitlelerinin fazla oluşu ve haber arşivlerine ulaşılabilirlikleridir.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında ilgili gazeteler 1 Ocak 2014 - 31 Aralık 2020 tarihleri arasında engelli bireyler ile ilgili yayınlanmış tüm haberler incelenmiştir. Engelli bireylerden kastedilen özgül öğrenme güçlüğüne sahip bireyler, süregen hastalığa sahip olan engelli bireyler, görme engelli bireyler, işitme engelli bireyler, ortopedik engelli bireyler, ruhsal ve duygusal bir engele sahip bireyler, dil ve konuşma engelliler, yaygın gelişimsel bozukluğa sahip bireyler, zihinsel engelli bireyler ve birden fazla engele sahip bireyler olarak araştırmada ele alınmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Engelli bireylerin konu olduğu haberler niteliksel veri olarak değerlendirilmiştir. Niteliksel verilerin analizi; veri ile çalışma, verileri organize etme, belli gruplara ayırma, örüntüleri araştırma, önemli noktaları belirleme ve bunlara dayalı olarak söyleneceklere karar vermeyi içerir (Bogdan & Biklen, 1998). Gazetelere ait verilerin analizinde, temin edilen veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra değerlendirilerek kategori ve temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kategoriler haber içerikleri paralelinde karşılaştırılarak ve ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Önceden belirlenen bir kategori listesinin mevcut olmayışı

sebebiyle verilerden tespit edilen kavramlara göre kodlama türünün kullanıldığı bu araştırmada, gazetelerden elde edilen veriler nitel veri analizi yaklaşımlarından olan içerik analizi yolu ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, yazılı doküman, fotoğraf, video ve ses kayıtlarını içermekle birlikte kişilerarası iletişim şekillerinin incelenerek tefsir edilmesidir (Berg & Lune, 2015). Gazetelerden temin edilen haber metinlerinden elde edilen veriler birden çok kez okunarak buna yönelik kategoriler ortaya çıkarılmış, sonrasında ise bu kategoriler bir araya getirilerek ortak yönler ulaşılmış ve araştırma bulgularına ait ana hatları oluşturan temalar olarak ortaya konmuştur.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, alt amaçlara yönelik bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

1. Engelli Bireylerle İlgili Yapılan Haberlerin Sıklığına İlişkin Bulgular.

Engelli bireylerle ilgili Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesi için Gündem ve Xronos Gazetesinde 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 yıllarında çıkan engelli haberleri incelenmiştir. Bu kapsamda toplam 94 habere ulaşılmıştır. Engelli bireylerle ilgili olarak en çok habere Gündem Gazetesinde, en az habere ise Xronos Gazetesinde rastlanmıştır. Gazetelerde yer alan haber sayıları Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1. Gazetelerde Yer Alan Engelli Bireylerle İlgili Haberler

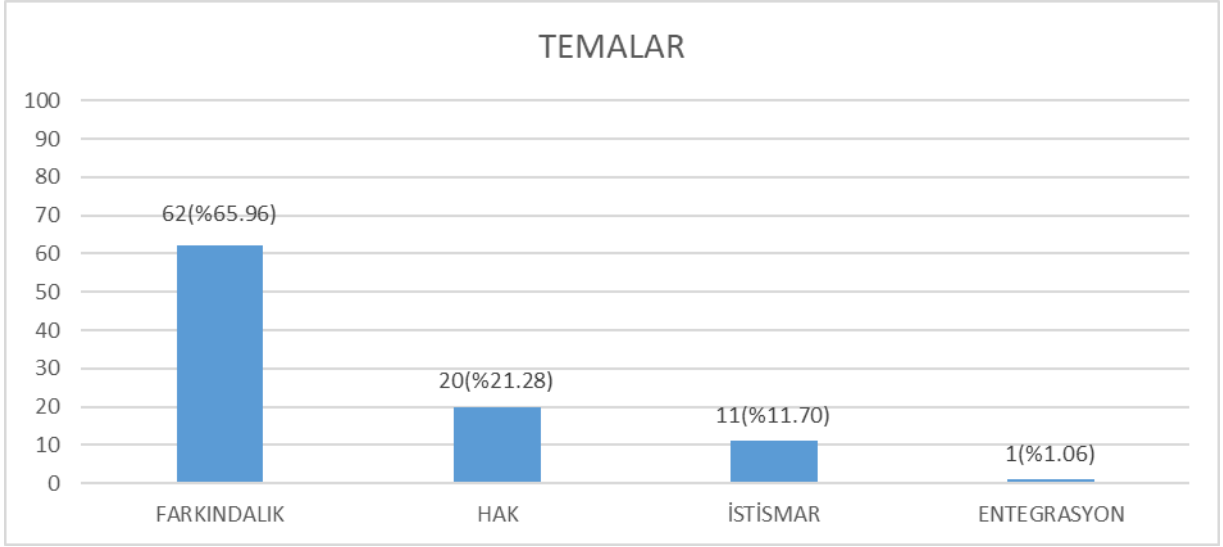
Yunanistan Trakya	Batı	f	%
Gündem Gazetesi		48	51.06~
Xronos Gazetesi		46	48.94~
Toplam		94	100

Tablo 1'de görüldüğü üzere, engellilerle ilgili yapılan toplam 94 haberin, Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesindeki Gündem Gazetesinde görülmektedir. Ayrıca araştırma kapsamında incelenen 94 haberin 20'si (%21,28) Dünya Engelliler Haftasının içinde bulunduğu Mayıs ayında, 8'i (%8,51) Dünya Engelliler Günü'nün içinde bulunduğu Aralık ayında 12'sinin (% 12,77) ve diğer aylarda 74'ünün (%78,72) yayınlandıkları görülmüştür.

2. Engelli Bireylerle İlgili Yapılan Haberlerin Ana Konularına İlişkin Bulgular.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin engelli bireylerle ilgili yapılan gazete haberlerinin çözümlenmesiyle birlikte "farkındalık", "hak", "engelli istismarı" ve "entegrasyon" olmak üzere toplamda 4 temaya ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Engelli Bireylerle İlgili Yapılan Haberlerin Ana Konuları Dağılımı

Tema 1. Farkındalık

Araştırma kapsamında incelenen haberlerin 62'sinin engelli bireylerle ilgili farkındalık sağlamak ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Farkındalık teması incelendiğinde, engelli bireylerle ilgili haberlerin 48'inin (%77,42) "engelli bireylerle ilgili bilgilendirme", 8'inin (%12,90) "engelli bireyin spor başarısı" ve 6'sının (%9,68) "engelli bireyin başarı hikâyesi" olduğu görülmüştür.

Tema 2. Hak

Araştırma kapsamında incelenen haberlerin 20'sinin engelli bireylerin haklarıyla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Hak teması incelendiğinde, engelli bireylerle ilgili haberlerin 14'ünün (%70,00) "engellilere yardım", 4'ünün (%20,00) "eğitim hakkı", 2'sinin (%10,00) "engellilerin bakımı" olduğu görülmüştür.

Tema 3. Entegrasyon

Araştırma kapsamında incelenen haberlerin 1'nin engelli bireylerin entegrasyonu sağlamakla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Entegrasyon teması incelendiğinde engelli bireylerle ilgili haberlerin 1'inin (%100) "sosyal etkinlikler" olduğu görülmüştür.

Tema 4. İstismar

Araştırma kapsamında incelenen haberlerin 11'inin engelli bireylerin istismarına yönelik olduğu tespit edilmiştir. İstismar teması incelendiğinde 7'sinin (%63,63) "engelliler üzerinden yapılan siyaset" 4'ünün (%36,37) 'engelli istismarı' olduğu görülmüştür.

3. Engelli Bireylerle İlgili Yapılan Haberlerde Kullanılan Dile İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında haber kaynaklarında, engelli bireylerle ilgili haberlerin engelli bireyleri aşağılayıcı, küçük düşürücü, mağdurlaştırıcı, yardıma muhtaç ve bağımlı gösteren, bireye değil engelle odaklanan, engellileri toplumdan ayırıcı, ayrımcı bir dille yazılmış olan haberlerin yerel yazılı basında yer alıp almadığına ilişkin bulgulara yer verilmiş, sonuçlar Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2. Engelli Bireylerle ilgili yapılan haberlerde kullanılan dil

Yunanistan Batı Trakya	f
Gündem Gazetesi	5
Xronos Gazetesi	0
Toplam	5

Tablo 2 incelendiğinde araştırma kapsamına alınan yıllar arasında yayınlanan toplam 94 adet haber ile karşılaşılmıştır. Bu haberler incelendiğinde 5 (%5,32) tanesinde olumsuz, ayrımcı, engellileri aşağılayan bir medya dili ile yazıldığı tespit edilmiştir. Bu haberlerin tümü Gündem Gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haberlerden bazıları şu şekildedir.

"Sezal Mehmetali'nin sağır ve dilsiz olduğu belirtildi." (Batı Trakya Gündem Gazetesi, 27 Ocak 2017)

"Söyleşide özürlü vatandaşların ve ailelerin hakları ele alınacak." (Batı Trakya Gündem Gazetesi, 23 Şubat 2018)

"Rodop İli Özürlüler Derneği özürsüzlük, özürsüzlük ve özürsüzlük ailelerinin haklarını konuşmak ve tartışmak üzere herkesi 28 Şubat Günü Çarşamba saat 12: 00

(öğlen) Iasmos (Yassıköy) КАПН (Yaşlılar) derneği binasına davet eder. Amacımız özürli kişilerin hayat kalitesini arttırmaktır.” (Batı Trakya Gündem Gazetesi, 23 Şubat 2018)

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçları çerçevesinde elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Engelli bireyler yayınlanan haberlerde hangi sıklıkla yer aldığına ilişkin sonuçlar

Yunanistan’ın Batı Trakya bölgesindeki yerel yazılı basında engelli bireylerle ilgili yapılan haberlerin sıklığını, haberlerin ana konularının neler olduğunu ve haberlerin medya dilini incelemeyi amaçladığımız bu çalışmada 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 yıllarında çıkan engelli bireylerle ilgili toplam 94 habere rastlanılmış olması engelli bireylerle ilgili haberlerin yerel yazılı basında çok fazla yer almadığını göstermektedir. Araştırmamızla benzer şekilde Altuntaş & Altınova (2015) yapmış oldukları çalışmada, bir yıl içerisinde risk altındaki çocuklarla ilgili çıkan toplam haber sayısının gazetelerde yayımlanan genel haber sayısına göre daha az olduğunu tespit etmişlerdir. Yayımlanan 94 haberin 48’si (%51,06) Batı Trakya Gündem Gazetesi’nde yer almıştır. Bu bulgulara bakılarak Batı Trakya Gündem Gazetesi diğer yerel gazeteden daha fazla engelli bireylerle ilgili haber yayınladıkları söylenebilir. Ayrıca Batı Trakya Gündem Gazetesi (48) ve Xronos Gazetesi’nde (46) incelenen 6 yıl içerisinde engelli bireylerle ilgili sadece 94 adet habere yer vermişlerdir. Bu sayı oldukça azdır. Sönmez, Karatekin & Meray’ın (2013) de yaptıkları çalışmada ulusal televizyon kanallarının yayın sayısı açısından engellilere yeterince destek olmadığı, yaptıkları yayınların sürelerinin kısa olduğu ve bu nedenle toplumu bilgilendirmede yetersiz kalabileceğinin altını çizmişlerdir. Bu bulgular çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Durumun böyle olması Batı Trakya basınında engelli bireylerin yeteri kadar temsil edilemediğini düşündürmektedir. Bu sonuç Cinisli’nin (2012) çalışmasının bulgularıyla paralellik göstermektedir. Buna göre özellikle yerel basında engellilerin görünürlüğünün ve bu görünürlüğün niteliğinin artması gerekmektedir. Böylece engelliler ile ilgili yayınlarda kalitenin artırılması, konu ile alakalı haberlerin yıl içerisinde orantılı bir şekilde ele alınması ve engellilerin sosyal yaşam içerisine katılımını sağlayacak yayınların yapılması gerekmektedir (Sönmez ve diğerleri, 2013).

Engelli bireylerle ilgili yapılan haberlerde ana konuların neler olduğuna ilişkin sonuçlar

Yerel basında engelli bireylerin nasıl temsil edildiğine baktığımızda; araştırma sonuçları haberlerin daha çok engelli bireylerle ilgili farkındalık, engelli bireylerin hakları, engelli bireylerin entegrasyonu ve engelli bireylerin istismarı olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu sonuç Yıldırım (2011) ve Kars & Akyürek’in çalışmalarının bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Ulaşılan bulgulara göre haber kaynaklarının engelli bireyler ile ilgili en çok “Farkındalık” temalı ve en az “Entegrasyon” temalı haber yayınladıkları söylenebilir. Yani engele sahip olmayan bireylerin engelli bireylere karşı bilinçli tutum oluşturabilmeleri için medya yayınlarının doğru ve farkındalık oluşturacak şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir (Serttaş ve Eral, 2017).

Engelli bireylerle ilgili yayınlanan haberlerde kullanılan medya diline ilişkin sonuçlar

Araştırmanın bu kısmında engellilerle ilgili 10 adet haberde engelli bireyleri ayırıştırıcı, küçük düşürücü, etiketleyici, mağdur gösteren haber tespit edilmiştir. Bu haberlerin kaynaklara göre dağılımı ise şöyledir.

Batı Trakya Gündem Gazetesi’nde toplam 5 medya dili olumsuz haber tespit edilmiştir. Bu haberlerin bir kısmı engelli bireyleri tanımlamaya çalışan haberler olması toplumumuzda engellilik kavramının tam olarak oturmadığını düşündürmektedir. Örneğin *Batı Trakya Gündem Gazetesi*, 23 Şubat 2018 tarihli haberde “Söyleşide özürli vatandaşların ve ailelerin hakları ele alınacak” ifadesi kullanılmaktadır. Özürli kelimesi engelli bireyleri aşağılayan bir etiketleme ifadesi olduğunu düşünüldüğünde haberin medya dili ayrımcı bir ifadeyle yazıldığını göstermektedir. Kullanımı doğru olan bir başlık olarak “Söyleşide engelli bireylerin ve ailelerinin hakları ele alınacak” ifadesi daha yerinde olacaktır. Yıldırım (2011) da yaptığı çalışmada engelli bireylerin medyada olumsuz olarak en fazla “sakat, özürli, bacağına kaybetmiş, tekerlekli sandalyeye mahkûm, kötürüm, kör” gibi isimlerle tanımlandığına dikkat çekmiştir.

Haberleri incelerken gözlenen bir başka durum ise haberlerin sıklığının belli zaman aralıklarında arttığıdır. Örneğin 94 haberin 8’i (%8,51) Dünya Engelliler Haftasının içinde bulunduğu Mayıs ayında, 12’si (%12,77) Dünya Engelliler Günü’nün içinde bulunduğu Aralık ayında yayımlanmıştır. Bu gözlem Sönmez, Karatekin ve Meray’ın (2013) çalışmasındaki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Yani engelli bireylerin özel günlerinde onlara yazılı basında sıkça yer verip diğer zaman dilimlerinde çok daha az yer vermek hakkaniyetli bir yaklaşım olmamaktadır.

4.1. ÖNERİLER

Araştırmının bu kısmında yeni araştırmalara yönelik önerilere yer verilecektir. Bu kapsamda

1. Başka bölgelerdeki yerel haber kaynakları taranarak engelli bireyle ilgili haberler incelenebilir.
2. Engelli bireylerle ilgili haberlerin ana konularının ve sıklığının bölgelerin yerel basınına göre farklılaşması incelenebilir.
3. Haberlerde Engelli bireylerin sunumunu farklı açılardan değerlendiren araştırmalar yapılabilir.
4. Yerel televizyon kanallarında engelli bireyler ile ilgili haberler incelenebilir.
5. Ulusal yazılı/görsel medyada engelli bireyler ile ilgili haberler incelenebilir.
6. Engelli bireylerle yerel basında temsilleriyle ilgili anket yapılabilir.
7. Sosyal medyada engelli bireylerin temsiliyle ilgili haberler incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, O., Altınova, H. H. (2015). Türkiye’de risk altındaki çocukların ana akım basında temsili. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 3(2), 59-70.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Barnes, C. (1991). Discrimination: disabled people and the media. *Contact*, 70, 45-48.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2015). Görüşmeye tiyatral bir bakış. *Çinde H. Aydın (Eds.), Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Eğitim Yayıncılık.
- Beşer, E., Atasoylu, G., Akgör, Ş., Ergin, F., Çullu, E. (2006). Aydın il merkezinde özürllük prevelansı, etiyojisi ve sosyal boyutu. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, (4), 267-275.
- Bogdan, R.C., Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research in education: an introduction to theory and methods* (3rd ed.). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Bozkuş-Genç, G. & Vuran, S. (2013). Sosyal becerilerin öğretiminde temel tepki öğretimiyle yürütülen araştırmaların incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1715- 1742.
- https://www.researchgate.net/profile/Sezgin-Vuran/publication/274452719_Sosyal_Becerilerin_Ogretiminde_Temel_Tepki_Ogretimiyle_Yurutulen_Arastirmalarin_Incelenmesi/links/55350fb10cf283a8f60ca58f/Sosyal-Becerilerin-Oegretiminde-Temel-Tepki-Ogretimiyle-Yueruetuelen-Arastirmalarin-Incelenmesi.pdf
- Cinisi, N.A. (2012). Ulusal basında özürllük imajının sosyal model açısından değerlendirilmesi (Tez No. 312605) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir]. Ulusal Tez Merkezi.

- Erkuş, A. (2017). Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci. Seçkin Yayıncılık.
- Gökalp, E., Ergül, H. & Cangöz, İ. (2010). Türkiye’de yoksulluğun ve yoksulların ana akım basında temsili. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 144-182.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. 26. Basım. 1 Nobel Yayıncılık.
- Kars, S., & Akyürek, G. (2019). Otizmin basılı medyada temsili: ulusal eylem planından sonraki sürecin incelenmesi. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 8(1), 187-194.
- Merriam, S. B. (2013). *Dokümanlardan veri toplama*. Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber. Nobel yayıncılık.
- Moscovici, S. (1976). *Social influence and social change*. Academic Press.
- Moscovici, S. (1984). The phenomenon of social representations. In R. Farr & S.Moscovici (Eds.), *Social Representations* (pp.3-69). Cambridge University Press.
- Özgökçeler, S. & Alper, Y. (2010). Özürllük kanunu’nun sosyal model açısından değerlendirilmesi. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 33-54.
- Pirls, D. & Popovska, S. (2013). Media mediated disability: how to avoid stereotypes. *International Journal of Scientific Engineering and Research*, 1(4), 42-45. https://www.researchgate.net/profile/Danica-Pirsl/publication/302905570_Media_Mediated_Disability_How_to_Avoid_Stereotypes/links/5733001c08aea45ee838cbd6/Media-Mediated-Disability-How-to-Avoid-Stereotypes.pdf
- Sayılan, G., Çevirgen, N. (2015). Yazılı basında çocuk temsilleri: bir bekleme salonu olarak çocukluk. *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, 2, 97-115.
- Serttaş, A., Eral, G. (2017). Türkiye’de yayınlanan Çizgi dizilerde engelli bireylerin temsili: TRT çocuk kanalı örneği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 44, 331-347. <https://iletisimdergisi.hacibayram.edu.tr/index.php/IKAD/article/view/354>
- Sönmez, Ö. F., Karatekin, K., Merey, Z. (2013). Ulusal Televizyon Kanallarında Engelli Hakları. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 2073-2095
- Stamou, A.G., Alevriadou, A. & Soufla, F. (2016). Representations of disability from the perspective of people with disabilities and their families: a critical discourse analysis of disability groups on Facebook. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 18(1), 1-16.
- Tanrıöver, H. (2007). Medya’da kadınların temsil biçimleri ve kadın hakları ihlalleri. S. Alankuş (Eds.), *Kadın Odaklı Habercilik* (ss.149-166). IPS İletişim Vakfı Yayıncılık.
- Toplum Engelliliği Nasıl Anılıyor Araştırması (2002). Özürllük eğitimi: toplum özürllüğü nasıl anılıyor temel araştırması. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (2014). *Mevzuattan Uygulamaya Engelli Hakları İzleme Raporu*, (1. Baskı). <http://www.tohad.org/tohad/>
- TÜİK (2011). Özürllüklerin sorun ve beklentileri araştırması. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 71. <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6370>

Türk Dil Kurumu (2023, Ocak 12).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&ar_ama=gts&guid=TDK.GTS.5b70cdf5c463c0.14770515

Türkiye Özürlüler Araştırması (2009). Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Yıldırım, Ş. B. (2011). Engellilere ilişkin haberlerin hak haberciliği bağlamında değerlendirilmesi (Tez No. 278454) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir]. Ulusal Tez Merkezi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Zengin, O. (2014). Engellilik modelleri çerçevesinde medyada engelli temsilleri. İçinde A. Aziz & S. (Eds.), İletişim ve.... Hiperlink Yayınları.

World Report On Disability (2011). World health organization. WHO Library Cataloguing in Publication Data. <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/disability-and-rehabilitation/world-report-on-disability>